

Samtalen mellom Einar og Reiar: et symptom på tekstnormendringer i 1700-tallets skriftkultur? – en sosioteknologisk undersøkelse av en tekststyring

1. Tekstnormer og endringer av tekstnormer

I noen år nå har det blitt utviklet en systematisk vitenskap om tekster. Denne forskningsgreina har mange navn: narratologi, diskursanalyse, konversasjonsanalyse, tekstlingvistikk, tekstvitenskap er blant de vanligste av de foreslåtte termer. I fortsettelsen skal vi – med en term foreslått av János Petöfi – betegne disse ulike retningene som *tekstologi*, en term som vi synes godt ivaretar de ulike nyanser i de ulike navn som har blitt foreslått, selv om vi er klar over at en ved å bruke et slikt navn kan bidra til begrepsforvirringen.

Hva er det en studerer i en tekstologi? Svaret er enkelt: det lovmessige, normative, forutsigbare eller konvensjonelle elementet i tekstproduksjon og tekstresepsjon, men først og fremst i selve struktureringen av tekster. Det unike ved en tekststyring er for tekstologien sekundært eller ikke i det hele tatt interessant. Dermed skiller tekstologien seg for en stor del fra selv det systematiske studiet av tekster produsert innenfor et litterært felt, den såkalte litteraturvitenskapen.

Slik tekstologien har blitt utviklet i de siste 20 åra, har gjerne de generelle egenskaper ved tekststrukturering blitt viet den største oppmerksomhet. Man har forsøkt å lokalisere de egenskaper som konstituerer en teksts *tekstualitet*, dvs. den instans som gjør at en tekst oppfyller kravene til *grammatisk kohesjon* og *semantisk koherens*. Denne interessen for det universelle aspektet ved tekststrukturering har også vært stimulert av et behov av å utvikle *teoretiske modeller* som ideelt sett skal være så kraftige at de kan brukes til å beskrive alle tekster. Ikke minst har utviklingen innenfor den datamaskinelt orienterte tekstforskningen stimulert til en slik interesse.

Imidlertid har denne tekstforskningen ført fram til en erkjennelse av at den egenskap i tekster som konstituerer tekster, i høyeste grad er en konvensjonell egenskap. Mao. at det ikke lar seg gjøre å sette opp generelle regler for tekststrukturering, men at slike regler må bestemmes innenfor det

som i semiotikken kalles *kulturelle koder* (Eco). Tekstualitet bestemmes som en kulturell konvensjon, ikke en instans som står over det kulturelle. Dermed oppstår behovet for å utvikle det vi vil kalle en *sosiotekstologi*. I en sosiotekstologi vil en kontrastivt kunne studere ulike former for tekststrukturering i ulike kulturer og til ulike tider.

I denne artikkelen skal vi gi et eksempel på en sosiotekstologisk undersøkelse av en tekststyring. Vi skal se denne tekststyringen som *typisk*, dvs. representativ for tekststruktureringskonvensjoner eller normsystem som preskriberer visse tekstualiseringsstrategier og utelukker andre.

Teksten som vi har valgt å analysere, ble utgitt i den perioden i norsk-dansk historie som ofte kalles “skrivefrihetstida” eller “Struensee-tida”. Det første navnet henviser til at det i denne perioden for første gang i norsk og dansk historie – og forøvrig også i europeisk historie – ble innført fullstendig skrive- og trykkefrihet. Det andre navnet refererer til periodens reelle hersker og reskriptets forfatter, Christian 7’s livlege og seinere geheimekabinetsminister: Johann Friedrich Struensee. Reskriptet om trykke- og skrivefrihet (14.9.1770) etablerte med en helt ny samfunnsinstitusjon: den politiske offentlighet. En politisk offentlighet er en særskilt samfunnstype hvor aktører i egenskap av samfunnsinteresserte privatpersoner forsøker å påvirke andre aktører og makten om det fordelaktige i ens syn på samfunnet og hvordan det bør styres (jf. Habermas). I en politisk offentlighet vil det ideelt sett være slik at en forsøker å overbevise de andre aktører i offentligheten *ved hjelp av tekststyringer* og ikke ved hjelp av tvangsmidler eller skjulte strategier. Følgelig har tekststyringene slik de er overlevert til oss som den såkalte “skrivefrihetslitteraturen”, dvs. som “pjecer” eller “skandskrifter” av ulik form og lengde, det til felles at de ville vært umulige å utgi i tider med sensur og i et samfunn uten en eller annen form for politisk offentlighet. De er mer eller mindre vellykkede forsøk på å ivareta de muligheter for innflytelse i den politiske offentlighet som skrivefrihetsreskriptet åpnet for.

Det som interesserer oss i et sosiotekstologisk studium av tekster, er ikke nødvendigvis i hvilken grad tekstene påvirket noen eller hvem som produserte tekstene. Først og fremst interesserer vi oss for tekststyringer som eksemplariske representanter på typer, dvs. sosialt konstituerte tekstformer eller, om en vil, *tekstemer*. Det som interesserer oss ved skrivefrihetstida, er å studere ulike tekststrukturelle løsningsforslag på en helt ny kommunikasjonssituasjon der etablerte normer for hvordan tekster skal struktureres, ikke er utviklet ennå. Hvorvidt løsningsforslagene var vellykkede, er først i andre omgang interessant, og da som indikator på hvilke tekststruktureringskonvensjoner som av mottakerne ble oppfattet som de “beste”, “mest smakfulle”, mest “hensiktsmessige” osv. Fra 1700-tallet har vi mange eksempler på intuitive dommer som refererer til slike normhierarkier. De fleste av dem er representative for den kulturelle kode eller det normsystem

som på slutten av hundreåret kom til å bli dominerende; nemlig den borgerlige, “naturlige”, “simple” smak, eller “Naturens sande Sprog” som Jakob Rosted uttrykker det noen år seinere.

I det vi studerer en tekststyring produsert i den framvoksende politiske offentlighet på 1700-tallet – en kommunikasjonssituasjon som er ganske annerledes enn de vi selv har mulighet til å skaffe oss erfaringer fra – vil vi ikke bare bli tvunget til å distansere oss fra våre egne fordommer om hvordan tekster skal eller bør struktureres. Det vil også bli nødvendig å ta hensyn til at vi studerer en tekst ytret på basis av et normsystem under omforming, rett og slett fordi de konvensjoner som tekster tidligere hadde blitt produsert på basis av, ikke lenger var adekvate for de kommunikative mål som den politiske offentlighet konstituerte. Følgelig bør vi være klar over at tekststyringen kan være et symptom på endringer av et normsystem. Tekststyringen som vi skal analysere, vil altså bli forstått som et forsøk på å kommunisere hensiktsmessig i en situasjon som forfatteren ikke kjente til fra før eller hadde erfaringer fra tidligere.

At den sensurfrie offentlighet var ny og uvant for skribentene, reflekteres ikke bare i tekstenes struktur. Også språket, dvs. de leksiko-grammatiske normene, ble satt under press. I ingen tekststyring fra perioden er dette så tydelig som i den vi skal analysere: “Samtale imellem Einar Jermonsøn og Reiar Randulvsøn paa Opland i Aggerhuus-Stift i Norge”, utgitt i 1771. Denne teksten er skrevet på en norsk dialekt, og ikke på dansk som de fleste andre tekster. Man vil tro at valget av språkform er en indikasjon på at teksten var tenkt å skulle nå andre lesere enn de tradisjonelle. At en slik vurdering ikke er selvsagt, men at valget av språkform også hadde en viss statusmarkerende funksjon, skal vi komme tilbake til i analysen av dialogen.

Før vi starter med analysen, skal vi antyde hva vi mener med “tekstnormer”, og da i forhold til “leksiko-grammatiske” normer.

2. Tekstnormer og leksiko-grammatiske normer

Kjært barn har mange navn, men den omfattende tekstforskningen og den store interessen for de mange egenskaper fenomenet “tekst” har, har ikke nødvendigvis ført til at det har blitt avklart hvilke forhold det er mellom tekstologien og grammatikken eller, om man vil, lingvistikken.

I en sosiotekstologi studerer en tekstnormer eller konvensjoner for tekststrukturering, dvs. det som i en kultur gjør at og avgjør om en tekst oppfyller kravene til tekstualiteten. En tekstnorm refererer derfor til de gjensidige forventningene som aktørene har til hvordan tekststyringer skal utføres, dersom de skal bli oppfattet som målrettede, adekvate for dette målet og forståelige i forhold til dette målet. Normalt er aktørene relativt

fleksible når de bestemmer hvorvidt en tekst er akseptabel i en situasjon eller ikke, men for visse situasjoner kan det gjelde strenge vilkår for hvorvidt en tekst skal bli oppfattet som akseptabel i en ytringssituasjon eller ei. Normene for tekststrukturering konstituerer ulike *genrer* som er midler og former for kulturers tenkning og samhandling: “Genre (. . .) forms a modeling system that proposes a simulacrum of the world” (Todorov: 83).

Til skilnad fra tekstnormene konstituerer leksiko-grammatiske normer ulike *språk* eller *dialekter*, slik som f.eks. skriftspråket “bokmål” og dialekten “sunnmørsk”. De ulike tekstnormene skal prinsipielt kunne utføres med hjelp av hvilket skriftspråk eller dialekt som helst, uansett hvilken språkfamilie dialekten tilhører.

Hvordan er så det indre forholdet mellom tekstnormer og leksiko-grammatiske normer? Normene som konstituerer språkets grammatikk, determinerer ikke visse tekstnormer. Imidlertid kan bruken av en viss genre innebære en forventning om at visse leksiko-grammatiske normer også brukes, f.eks. syntaktiske strukturer som passivsetninger og mye hypotakse i byråkratprosa, eller narrativ inversjon i tekststyringer der temporal binding dominerer. I så fall henviser disse forventningene til normsystemer innenfor kulturen, der visse varieteter i det leksiko-grammatiske systemet er konvensjonalisert for visse tekstgenrer som finnes tilgjengelige i kulturen. Språkets varieteter eksisterer derfor implementert i tekster. Teksten danner språkets kontekst og spesifiserer hvilke valg i det leksiko-grammatiske systemet som kan foretas, er tillatte, akseptable osv. i de aktuelle genrer. Forholdet mellom tekstnormer og leksiko-grammatiske normer er derfor kausalt, der tekstnormene er den determinerende del og de leksiko-grammatiske normene den determinerte. Når vi presiserer dette så nøye, er det fordi “Samtalen” nettopp har forekomster av språklig interferens der konteksten forklarer valget av varietet.

3. Analyseprosedyre

Tekstnormer er altså ikke det samme som leksiko-grammatiske normer. Derfor vil det metaspråk og de modeller vi bruker i studiet av tekststyringer, være andre enn dem vi gjør bruk av i grammatisk analyse. Vi skal nå kort redegjøre for framgangsmåten i tekstanalysen. I og med at analyseprosedyren vil bli eksplisert, vil vi også til en viss grad antyde hvilke tekstteoretiske modeller vi gjør bruk av som redskap og metapråk i analysen, og ikke minst hvilken variabel som det er mest relevant å fokusere på i et kontrastivt studium av tekststruktureringskonvensjoner. Vi skal dele opp vår prosedyre i tre deler.

I den første delen (avsnitt 4) vil vi kort plassere teksten i den sosiale

sammenheng den ble ytret i. På det viset vil vi kunne finne ut hvilken posisjon forfatteren hadde i det kommunikative spill eller *sosiale felt* som offentligheten var, og hvilke *kommunikative funksjoner* (Berge: 117 ff.) som var konvensjonalisert for de kommunikative mål som atferden i det sosiale feltet forholdt seg til. Et sosialt felt har vi (jf. Bourdieu, Broady) dersom det i sosiale relasjoner mellom aktører og aktørgrupper finnes en arena for konkurranser mellom disse om et felles gode eller en symbolsk kapital, slik som f.eks. hva som er måladekvate tekster, god smak, sannhet eller moralsk vandel. Et sosialt felt er derfor et system av praksisrelasjoner som inntas av mer eller mindre spesialiserte agenter og institusjoner som kjemper om tilgangen til en viss symbolsk kapital.

I den andre delen (avsnitt 5) vil vi se hvilken struktur de indre relasjoner i teksten konstituerer, sett i forhold til den posisjon forfatterne hadde i det kommunikative spill, og sett i forhold til de kommunikative funksjoner som relaterte atferden til kommunikasjonens mål. Valget av tekststruktur er da bestemt av forfatterens oppfatning av disse faktorene, i tillegg til å være determinert av de normer forfatterne hadde internalisert tidligere. Den viktigste variabel i tekststrukturen som vi vil omtale, er det vi har kalt *funksjonsstrukturen* (Berge: 80 ff.). Nemlig de funksjonelle relasjoner som konstituerer et koherent hele av tekstens enkelte betydningsbiter (dvs. sememer av ulike kategorier: leksemer, proposisjoner o.l.). Som eksempler på slike funksjonelle relasjoner kan nevnes teksttypen *narrativ* der den dominante relasjonen er *temporalitet*, og teksttypen *argumentativ* der den dominante relasjonen er *kontrast* (jf. Rudolph, Brinker, Berge: 81 f.).

I den tredje delen (avsnitt 5.2.2.) vil vi forsøke å gi et innblikk i hvordan forholdet er mellom tekststrukturen og den språklige variasjon vi finner i teksten.

4. “Samtalen” i sin sosiale sammenheng

Det konstituerende prinsipp for et sosialt felt er at aktører slåss om tilgangen til en viss symbolsk, gjerne kulturell kapital, slik som f.eks. retten til å avgjøre hva som er korrekt språk eller måladekvate tekster. Det sosiale feltet i vår studie er altså den politiske offentligheten. Den felles kapital aktørene i offentligheten slåss om, er “oppmerksomhet” for sin spesielle sak hos den eneveldige makt. Det vil i hovedsak si Struensee, og ikke Christian 7, siden Struensee i realiteten var rikenes eneveldige hersker. Derfor ville angrep på Struensee innebære et angrep på den eneveldige makt, men uten at forfatteren kunne beskyldes for å ha angrepet den. Den person som kroppsliggjorde denne var jo ikke Struensee, men den sinnsyke Christian 7. Dette forholdet forklarer det enorme antallet skrifter som forsøker å skandalisere Struensee.

Ved å påvirke Struensee og hans nærmeste medarbeidere ville aktørene skaffe seg innflytelse, og på det viset få utført noe de ønsket gjennomført. Et annet viktig formål kunne være å tilkjempe seg retten til å få gehør for sin versjon av faktiske forhold i samfunnet. I og med at skriftene ble utgitt under pseudonym, kunne de ikke umiddelbart knyttes til en særskilt person eller gruppe. Dermed kunne ikke forfatternavnet i seg selv tillegge eller frata skriftet noen særskilt prestisje og autoritet. På dette viset kom selve skriftets utforming, oppbygning og framstillingsmåte, dvs. tekststrukturen, til å bli den instans som kunne vekke lesernes evt. tillit og samtykke.

Kampen på skrivefrihetstidas offentlige arena ble ført ved hjelp av trykte småskrifter, såkalte “pasquiller”, “pjeecer” eller “skandskrifter”. Siden målet med en del av disse skriftene var å få mottakeren til å handle til senderens fordel, vil vi for disse skriftenes del definere den kommunikative funksjonen som et spesialtilfelle av *direktiver*. Det innebar at forholdet mellom sender og mottaker ikke – som det er normalt i direktiver – var regulert slik at senderen hadde rett til å gi direktiver, men at senderen hadde rett til å *appellere* i en trykt tekst til mottakeren om å utføre visse handlinger. Det som var situasjonsrelevant i dette sosiale feltet, var derfor å appellere så effektiv som hensikten krevde.

Dersom den kommunikative funksjonen var å bestemme lesernes oppfatning av virkeligheten, vil vi bestemme den som en *kvalifisering*, dvs. en handling som gir virkeligheten visse egenskaper eller skaper en ny versjon av virkeligheten.

Siden det overordnede formålet i tekster som var dominert av én eller flere av disse funksjonene, var å direkte påvirke mottakeren enten til å handle slik senderen ønsket (som i direktiver) eller å oppfatte virkeligheten slik senderen ønsket (som i kvalifiseringer), vil vi bestemme den overordnede funksjon som *praktisk* (Berge: 127 ff.).

En måte å øke den retoriske effekten til et skrift, var å utgi seg som representant for en gruppe, og på det viset tillegge seg som sender et visst “etos” (Aristoteles). Således utgir forfatterne seg ofte som representanter for ulike grupper og selskap, eller oftere: markerer sin etos ved å vise til sin rasjonelle innstilling til emnet (eks. “Velmeente Erindringer i Anledning af Philopatreas Tredie Anmærkning”). Det ser ut til at norske bønder har hatt en særlig status i den kjøbenhavnske politiske offentlighet. I den grad skriftene angår norske forhold, er de ofte ytret under pseudonym av norske bønder, f.eks. “Den 145 Aars gamle norske Bondes Spaadomme om forunderlige Tildragelser som skal skee”. Markeringen av bondens alder har selsagt til hensikt å forsterke senderens etos. I åra etter 1764 ble den berømte Nordmandsdal i Fredensborgparken bygd. På denne måten viste den dansk-norske enevoldsmonark hvilken omsorg han hadde for de kongetro norske bøndene (Fjord Jensen: 324). En tilsvarende respekt for de

danske bønder finner vi ikke eksempler på i skrivefrihetslitteraturen. Tvert i mot framstilles danske bønder som ofte uvitende og dumme, dvs. som den smarte bymannens motpol.

Det er i lyset av denne innsikt som valget av språkform og markering av senderen i "Samtalen" skal ses. Ved å skrive på norsk dialekt, og ved å la skriftet innledes av et brev som presenterer "Samtalen" som et autentisk dokument, understrekes skriftets etos. Som vi skal komme tilbake til, bygger forfatteren sin argumentasjon opp ved å markere en indirekte uttrykt felles solidaritet mellom norske bønder og den dansk-norske konge mot skurkene utlendinger, embetsmenn og kapitalister. Valget av språkform har dermed som hensikt å etablere et inntrykk av at bøndene snakker til kongen direkte, og i felles sak mot dem som utnytter både bonde og konge.

Skriftets ideelle mottaker er altså kongen. Derfor kan skriftets formål sammenliknes med hensikten med de delegasjoner som norske bønder hadde for uvane å sende til Kjøbenhavn for å klage over påståtte overgrep fra embetsmennene. Skriftet er det første – og eneste? – eksemplet på at genren muntlige klager kan erstattes med den skriftlige argumentasjonens form, uten dermed å endre inntrykket av folkelighet på folkets premisser, og uten å ta hensyn til den borgerlige smak.

Tekstenes komposisjon var altså ikke et mål i seg selv, men et redskap til å oppnå målet. Det forhindret ikke at tekstene også ble vurdert estetisk, slik de mange kritiske journaler gir eksempler på. Det er i det hele tatt kjennetegnende for vurderingene av de tekstene som ble anvendt i den politiske offentlighet i denne perioden, at en dom om innholdets kvalitet ofte ledsages av estetiske dommer. Det gjelder både vurderinger fra observatører i samtida og dem som har omtalt periodens tekster siden (f.eks. Jørgensen: 26).

For det andre må det i et sosialt felt finnes vurderingshierarkier som atferd kan evalueres i forhold til. En kompetent aktør må altså kunne diskriminere mellom ulike atferds kvaliteter. F.eks. blir noen tekster vurdert som mer måladekvate, måleffektive eller "bedre" enn andre. Disse evalueringskriteriene ivaretas av visse individer eller institusjoner som opptrer i feltet. I skrivefrihetstida var slike allment godtatte normhierarkier ikke utviklet. Det fantes altså ikke én dominerende smak eller noen dogmer som preskriberte hvordan den praktiske funksjon skulle ivaretas. Årsaken var delvis at det kommunikative mål som skrivefrihetstida åpnet for i og med at den politiske offentlighet ble konstituert, ikke hadde eksistert tidligere annet enn for visse emner slik som for finanspolitikken og praktisk-økonomiske emner (Munthe), og for visse aktører slik som professorer ved universitetet og Sorø akademi. De skrifter som disse personene publiserte, var selvsagt preget av en akademisk abstrakt stil og innholdet bestemt av de interesser som disse ledende borgerlige representerte. En interessant genre i denne litteraturen var *smigeren*, dvs. lange underdanighetsfraser rettet til en eller annen adelig.

Det er symptomatisk at denne genren forsvant så og si helt i skrivefrihetstidas litteratur.

En annen årsak til at det ikke var utviklet normhierarkier, var også at helt nye forfattergrupper deltok i dette kommunikative spillet. Også for dette aspekt er "Samtalen" typisk. Forfatteren av skriftet lar seg identifisere som noe så originalt i skriftkulturen på den tida som en bonde. Hvorvidt forfatteren faktisk var det, vet vi ikke. D. A. Seip har utviklet en hypotese om at forfatteren skulle være teologistudenten og privatlæreren Reier Gjellebøl. I så fall behersket Gjellebøl et ganske variert repertoar av 1700-tallsretorikk. Gjellebøls underdanighetssmiger i dedikasjonsdelen i hans bok om Høland er, selv etter datidas forhold, ekstrem. Uansett hvem forfatteren nå var, så kjente han meget godt til bøndernes forhold, og stilte seg også solidarisk med bondeklassen. Ikke minst språklig.

En tredje årsak til manglende normhierarkier var det at forfatterne kunne fokusere på og skrive om hvilket emne som helst. Selvsagt fortsatte personer fra de toneangivende kulturelle miljøer å publisere. Men anonymitetsbeskyttelsen førte til at offentligheten ble usedvanlig demokratisk. På det viset var det mulig for den norske sjarlatanen J. C. Bie under pseudonymet "Philopatreas" å bli tatt så alvorlig at hans innlegg igangsatte en omfattende debatt der bl.a. arveprinsens lærer og professoren ved Sorø, Ove Høeg Guldberg, under pseudonymet "Philodanus" med stor energi angrep Bies synspunkter.

At visse normhierarkier likevel fantes eller var i ferd med å utvikles innenfor visse grupper, er tydelig av de vurderinger som uttrykkes av utgiverne av de såkalte "Kritiske Journaler", og ikke minst av utgiveren av "Fortegnelse paa alle de Skrifter som Trykfriheden har givet Anledning til" som tok til å komme ut 1771. Fortegnelsen inneholder beskrivelser av samtlige skrifter som kom ut i perioden, og i visse tilfelle også vurderinger av dem.

For å få tillatelse til å delta i det sosiale feltet må man gjøre visse investeringer, som f.eks. å skaffe seg kjennskap til og kanskje også akseptere normhierarkiet og tilegne seg visse ferdigheter, slik som f.eks. skriveferdighet, argumentasjonsteknikk og fortellerkunst. Det innebærer at en må internalisere normer som kan generere atferd i feltet. Men i og med at dominerende normhierarkier ikke var etablerte – slik de var 50 seinere – var variasjonene i tekststrukturene store og dermed også de potensielle normkonfliktene ganske mange.

Ikke minst er "Samtalen" et eksempel på at det ikke forelå spesielle komposisjonskonvensjoner som det var allment godtatt var effektive. Som vi skal komme fram til seinere, er "Samtalen" strukturert på en måte som ingen framtid hadde innenfor den borgerlige stilmorm som ble utviklet mot slutten av hundreåret. Vi vil tro at vår forfatter – som et slags ubevisst eksperiment kanskje – valgte å blande ulike normsystemer som han hadde

mer eller mindre ferdighetskunnskap i. Blant slike mulige tekstnormgivere for tekststyringen kan nevnes for det første de skriftlige genrene *didaktisk* og *politisk dialog* og *supplikk*, for det andre de muntlige genrene *klage* og *argumentasjonskunst*. At disse genrene og ingen andre skulle være normgivere, er selvsagt rein gjetning. Men gjetningen baserer seg på at de skriftlige genrene var velkjente, velbrukte og ofte folkelige generer.

Når det gjelder de muntlige genrene som vi har nevnt, er dette ferdighetsnormer som selvsagt finnes utviklet i alle samfunn. Men at de ville være mer utviklet i en relativt ikke-litterær kultur som det norske samfunn på 1700-tallet enn i dag, vil vi tro er ganske sannsynlig. Som vi skal se, finner vi i deler av "Samtalen" tekststrukturelle trekk som vi vil tro kan henføres til slike kommunikative ferdighetsnormer.

At den klassiske genre "didaktisk dialog" var en av de mest anvendte generer for de skribenter som ville nå et folkelig publikum, har vi et stort antall eksempler på (Hirzel, Bakhtin). I det hele tatt er denne genre blant de vanligste i skrivefrihetslitteraturen. Den didaktiske dialogen var dessuten vanlig i folkelige skrifter langt opp på 1800-tallet. Det er således ingen tilfeldighet at det var denne genre som Aasen valgte, da han i 1849 ville teste ett av stilnivåene i "Landsmaalet". Dialogen var en genre som det alfabetiserte og samfunnsinteresserte, men ellers udannede, bondepublikum kjente og følte seg trygge med.

De folkelige politiske dialogene er sjeldnere, men blant de første skrifter i nynorsk tid som ble skrevet på en eller annen norsk dialekt, finner vi samtaler mellom representanter fra folket som klager over et eller annet overgrep fra den dominerende klassen (Venås).

Uansett hva vi vil spekulere oss til om forfatterens genrevalg, så forelå dialoggenren som en mulig form for den typen kommunikativ funksjon som var normert for målet i den politiske offentlighet. Det gjaldt bare å vende perspektivet i dialogen fra den dominerende til den dominerte. Istedenfor å la den første belære den siste om sannheten, kunne en la den siste belære den første om de hvordan de sosiale forholdene på landsbygda virkelig var. Og det er akkurat det vi ser eksempler på i "Samtalen".

Når det gjelder supplikkgenren, så var dette den eneste skriftlige klageform som bøndene tidligere hadde kunnet gjøre bruk av. Og at den var ytterst vanlig har vi et stort antall vitnesbyrd om (Supphellen).

Når man har tilegnet seg en viss ferdighetskunnskap, kan man delta i kampene på det sosiale feltet. Aktøren kan nå gjøre visse investeringer, ta stilling til fordel for noen og ta avstand til andre. Så kan en vinne visse gevinster, alt etter hvor vellykket en har vært i spillet. En kan være så heldig at en skaffer seg en posisjon i feltet. En kan oppnå å bli vurdert av de andre aktørene som en bra forteller, få gode karakterer i morsmålet, bli kritiker i avisen osv.

Hvorvidt “Samtalens” forfatter høstet noen gevinst av sin investering, vet vi ingenting om. Ingenting tyder på det (jf. Seip). Hvorvidt den sannsynligvis manglende reaksjon og gevinst skyldtes tekstformen og språket, kan vi heller ikke vite noe om, men vi skal spekulere litt om det i avsnitt 6.

5. “Samtalens” tekststruktur

Vi har bestemt hvem som var “Samtalens” sender og mottaker, hvilken posisjon senderen hadde i den politiske offentlighet, hva som var de dominerende kommunikative funksjoner i offentligheten og hvilke evt. tekststruktureringskonvesjoner forfatteren kunne tenkes å ty til i det han komponerte sitt polemiske, men også appellerende opus. Vi skal i dette avsnittet tolke tekstens struktur utifra det premiss at det vi har sagt om disse faktorene i forrige avsnitt, også er representativt for forfatterens oppfatning. Dermed går vi ut fra at det vi har rekonstruert om datidas sosiale og kommunikative relasjoner, i store trekk er identisk med den anonyme forfatters oppfatning av de samme relasjoner. Dessuten skal vi tolke teksten utifra den hypotese at det gjelder et *internt, ikke-kontingent kausalt forhold* mellom det normerte kommunikative mål M i det sosiale feltet S , de kommunikative funksjoner F som er normert for å nå M i S , og de tekststrukturer T som er middel for F til å nå M i S , og som konstituerer teksten som en grammatisk og semantisk koherent tekst. Denne antatte kausalrelasjon kan uttrykkes på følgende måte:

$$M_s \rightarrow F_s \rightarrow T_s$$

Siden et tekstnormsystem som forfatteren teoretisk sett hadde kunnet gjøre bruk av i en slik situasjon, ikke var etablert, og siden de normsystemene som tross alt fantes, ikke var måladekvate nok, vil vi anta at tekststrukturen i “Samtalen” er en innovasjon eller *collage* av tekststrukturer der forfatteren utifra den tolkning av de kommunikative mål og den dominerende funksjonen for dette målet som vi har redegjort for ovenfor, forsøker å skape en helt ny type måladekvat og akseptabel tekststruktur i en helt ny situasjonstype: den politiske offentlighet.

Vi følger nå følgende prosedyre: Først deler vi opp teksten i en slags betydningsenheter (5.1). Dernest forsøker vi å bestemme relasjonene mellom betydningsenhetene, med de forutsetninger som er angitt ovenfor (5.2).

5.1. Tekstens betydningsenheter

Den mest kontroversielle delen av ekspliseringen av en teksts indre struktur, er oppdelingen i betydningsbiter. Siden det ikke finnes objektive kriterier for denne prosedyren, men kun ulike versjoner av tekstens enheter, riktig-

nok determinert av hvilket normsystem en avkoder teksten ved hjelp av, vil ethvert forsøk på oppdeling kunne imøtegås. Bestemmelsen av hva en betydningsenhet er, og hvordan denne betydningsenhet skal kunne lokaliseres i teksten, kan ikke uten videre overlates til det grammatiske nivå – dvs. til et observerbart uttrykksplan. I og med at vi er ute etter semantiske størrelser, kan ethvert utsnitt – i samsvar med prinsippet om infinitt semiose (Eco: 69 ff.) – prinsipielt spesifiseres i andre størrelser. Semantiske system er jo alltid åpne system, unntatt i visse tilfeller, f.eks. innenfor matematisk logikk.

Vi skal ikke bidra med noen sofistikert løsning på dette problemet, men tvert i mot gjøre det enkelt for oss selv ved å dele opp teksten (jf. Tillegg) i grammatiske ytringer, dvs. hel- og leddsetninger. Sifferet til venstre for ytringen viser til ytringens plassering i teksten, og bokstavene viser til hvem det er som fører ordet (R = Reiar, E = Einar). Ellers er ingenting endret i grunnteksten.

På det semantiske nivå innebærer dette at vi identifiserer en grammatisk størrelse henholdvis med en proposisjon og et illokutiv. I og for seg innebærer dette at proposisjons- og illokutivdelen i en oversetning kan bli skilt fra hverandre, slik som i R18/19 i “Samtalen”. I denne oversetningen er den semantiske funksjonen for ytringen i R18 å være et illokutiv (ekspressivet “men GUD geve”), mens ytringen R19 gir proposisjonen som illokutivet gir kraft (“det var den gamle Tia”).

Trass i at vi innser det kritikkverdige i en slik oppdeling, vil vi anføre to argumenter for inndelingskriteriet:

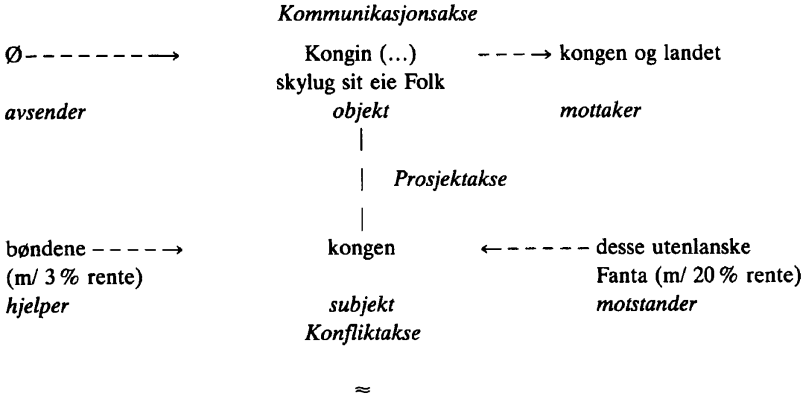
For det første er teksten en skriftlig tekst der sender og mottaker er skilt i tid og rom. Det innebærer at mye av informasjonen som i samtale kan impliseres, er eksplisert i ytringer.

For det andre fungerer dialoggenren ekspliserende. Ved at aktørene Einar og Reiar stiller spørsmål til hverandre, og følger opp hverandres påstander, utvendiggjør de den målrelaterte informasjonen. Samtidig fungerer de som eksplisitte indikatorer på tekstrelasjoner. Som vi skal se, introduserer Einar tema *T*. Reiar gir ny versjon av tema *T'*, og Einar spesifiserer så *T'* i rema, *R*, som han så kan bruke som argument for sine appeller i avslutningen av teksten. I dagens normalprosa blir slike tema-remarelasjoner uttrykt mer abstrakt og objektivt.

Dette innebærer ikke at viktige aspekter med teksten kan reduseres til relasjoner mellom setninger. F.eks. kan ikke det viktige argument for Reiers versjon *T'* som blir utført i sekvensen R18–29 (der solidariteten mellom bønder og konge mot samme fiende markeres), beskrives som relasjoner mellom setninger. Det vi ser eksempel på i denne sekvensen, er et retorisk, eller om man vil, mytisk argument. Argumentet er illustrert i fig. 1 ved hjelp av Greimas' mytiske aktantmodell.

<i>aktør:</i>	$\frac{A}{\div A}$	≈	$\frac{\text{kongen}}{\text{desse utenlanske Fanta}}$	≈	$\frac{\text{bønder}}{\emptyset}$
<i>objekt:</i>	$\frac{B}{\div B}$	≈	$\frac{\text{Kongin (...) skylug sit eie Folk}}{\text{Pengtraang i Rickerne}}$	≈	$\frac{\text{nogle Tusend Dalar staaende paa Kiste-Botne}}{\text{enken aa faa}}$

Da (R20, 21, 22, 27, 28, 29):

Nå (R23, 24, 25, 26):

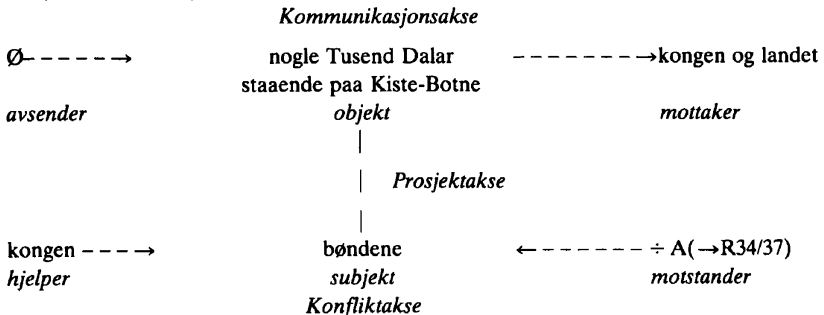

Fig. 1. Aktantanalyse av sekvensen R18–29.

Den “gamle Tia” sammenliknes med nåtida. Til den førstes fordel, selvsagt. I da-situasjonen (R20, 21, 22, 27, 28, 29) er “Kongin” plassert i subjektposisjonen, A. Kongens prosjekt er å oppnå objektet B: å være “skylug sit eie Folk”. Motstanderne ÷ A i dette prosjektet er “desse utenlanske Fanta” som tar 20 % rente på lån. Kongens hjelpere er bøndene som kun tar 3 % rente på samme lån.

I nå-situasjonen plasseres bøndene, og ikke kongen, i subjektposisjonen (derfor er de ekvivalente A-aktører). Deres prosjekt er å ha “nogle Tusend Dalar staaende paa Kiste-Botne”. Dette er et objekt B som er ekvivalent med kongens objekt B. De står negativt til $\div B$, som innebærer at det kun er “enken aa faa” for bøndene, hvilket igjen er ekvivalent med det negative objekt $\div B$ i kongens prosjekt; “Pengtraang i Rikerne”. Bøndenes hjelper er i nå-situasjonen kongen. Han er jo dessuten skriftets adressat. Derimot er bøndenes motstander $\div A$ delert (markert som $\emptyset$). Hvorfor?

I og med att motstanderne $\div A$ i kongens prosjekt er markert, skapes det en forventning om at også motstanderne $\div A$ i bøndenes prosjekt skal ekspliseres. At posisjonen $\div A$ i nå-situasjonen for et lite øyeblikk i lesningen blir stående tom, innebærer derfor at behovet for å identifisere innholdet i den øker ytterligere. På dette viset forsterkes dessuten overbevisningskraften i perspektivendringen fra prestens til bondens – dvs. Reiar. Den skjulte aktør $\div A$ blir likevel behørig presentert i ytringene R34–40. Men da har den ideelle leser allerede gjort ekvivalenskoplingen mellom “desse utenlandske Fanta” som utsuger kongen, og disse $\div A$ som utsuger bøndene.

Som vi ser, kan de semantiske størrelser i en slik modell ikke uten videre identifiseres med grammatiske ytringer i teksten.

5.2. Relasjoner mellom betydningsenhetene

En innledende beskrivelse av teksten som en tredelt solidarisk relasjon (Hjelmslev: 37) mellom de tre syntagmatiske posisjonsfunksjonene (Berge: 91) “innledning”, “midtdel” og “avslutning”, og visse oppdelinger av “midtdelen” etter kriteriet “tematisk veksling”, gir strukturen illustrert i fig. 2.

Posisjonsfunksjon	Innhold	Ytringer
“INNLEDNING”	1. introduserer tema T og spesifiserer det i $T1$, $T2$, $T3$	E1–E15
“MIDTDEL”	2. skaper solidaritet mellom aktørene kongen og bøndene (jf. fig. 1)	R16–R29
	3. ny versjon av $T:T'$	R30–R34
	4. beskrivelser av embetsmenns oppførsel + forslag til kongen: $T'1$, $T'2$ m/moral (/hvis ... saa/)	R35–E247
“AVSLUTNING”	5. endelig forslag til kongen: $T'3$ m/moral (/hvis ... saa/)	E248–E257

Fig. 2. Innledende beskrivelse av funksjonsstrukturen.

Som det framgår av denne grove oppdelingen, fungerer Einars første del som introduksjon av tema T . Reiar gir en ny versjon av tema T' etter å ha signalisert mottakeren – kongen – og forholdet mellom sender og mottaker. Dernest gir Reiar en beskrivelse av embetsmenns atferd mot bøndene, og avslutter så med forslag – rettet til kongen – om forbedringer. Einar fortsetter der Reiar sluttet, gir et stort antall eksempler i nesten oppramsings form om embetsmenns overgrep, for så å slutte for godt med direkte henvendelse til kongen, med forslag til forbedringer. Det er således kun den første funksjonen “innledning” som er markert direkte.

I tradisjonell tekstologi ville en nå oppfatte hver enkelt av de deler som i fig. 2 er markert med sifrene 1 til 5, som ulike tekster, knyttet til hverandre i en overordnet koherent tematisk og funksjonell struktur. I så fall skulle hver enkel tekst bli beskrevet som et hierarki med én overordnet makrobetydning i hver enkelt tekst (van Dijk). Imidlertid er ikke en slik analyse mulig å gjennomføre, fordi teksten ikke er bygd opp på en måte som bekrefter en slik teoretisk forventning. Kjennetegnende for denne teksten er at den er bygd opp som det vi med en oversettelse av det engelske ordet “layering”¹, vil kalle en *kapselstruktur* (Berge: 89 f.).

5.2.1. *Tekstens kapselstruktur*

En kapsel er en spesifikk kontekst eller et doméne som de ulike sememene og funksjonene bestemmes i forhold til. Vilkåret for at noe skal kunne kalles en kapselstruktur, er att det finnes mer enn to kontekster eller doméner i teksten. Forholdet mellom doménene er asymmetrisk. Funksjonene og sememene i doméne 2 er tilgjengelig via doméne 1, men ikke omvendt. En tekst med kapselstruktur er følgelig en dialogisk tekst (Berge: 89 ff.), der én tekst er integrert i en annen tekst på det viset at den første teksten kun kan nås via den andre teksten, men uten å være hierarkisk underordnet denne.

Kapslene kan sammenliknes med rammene i rammefortellinger. I en kapsel kan det f.eks. være spesifisert hvilke roller de aktørene som sememene evt. inneholder, blir tillagt, og hvilke handlinger aktørene utfører. Det vil være spesifisert hvor og når handlingene som sememene refererer til finner sted, og hva slags handling som utføres. Handlingene i én kapsel må i så fall finne sted samtidig, og aktørene vil være plassert i ulike situasjoner i de ulike kapslene.

I de ulike kontekstene eller kapslene kan det spesifiseres ulike perspektiver, f.eks. ulike modaliteter og aspekt på sememenes referenter, ulike illokutiver og ulike funksjoner. På det leksiko-grammatiske plan kan det i de

¹ Begrepet ‘layering’ ble presentert for forfatteren av psykolingvisten Herbert Clark. Fenomenet er vanlig i barns rolle- eller på-likso-m-lek. Om fenomenet i parodier, jf. Ben-Zorat.

ulike kapslene f.eks. uttrykkes ulike varieteter av et språk, ulike stilnivåer, dialekter, sosiolekter, former som ironi, parodi, men også ulike språk. F.eks. er ulike former for indirekte og direkte tale eksempler på kapselstrukturer i tekst (Volosjinov: 115 ff., Jakobson). Slike vekslinger på det leksiko-grammatiske plan relatert til kapsler, finner vi i "Samtalen". Det at språket skifter karakter, både leksikalt, grammatisk og stilistisk (f.eks. i setningslengde), lar seg forklare av at teksten da henvender seg direkte til kongen, dvs. i kapsel I.

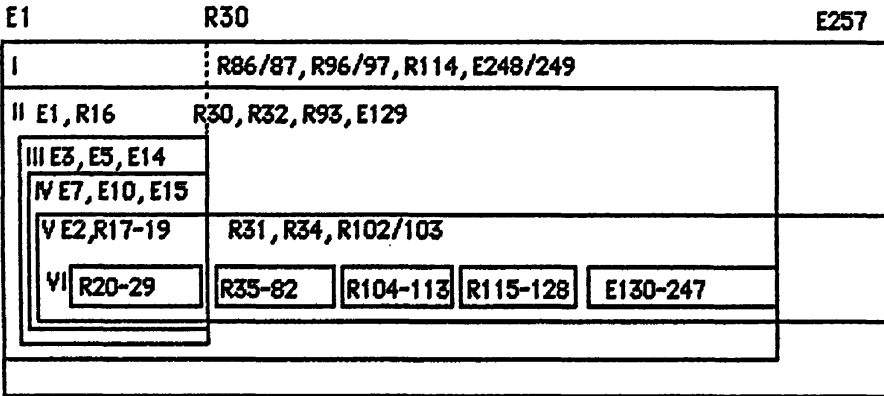

Fig. 3. Kapselstrukturen i "Samtalen", versjon I.

I fig. 3 har vi spesifisert de ulike kapsler i teksten, og plassert de ulike ytringer i den kapsel de hører hjemme i. Innkapslingsteknikken gjør det mulig for senderen å inngå et kompromiss mellom ulike tekstnormer og mottakergrupper. Når det gjelder plasseringen av de mulige normgivere vi anførte ovenfor, kan en tenke seg rester av supplikkenren i kapsel I. Det forklarer bl.a. språkskiftet i slutten av "Samtalen". I kapsel II er formen den didaktiske dialog. I dette doméne belærer Reiar Einar. Muntlige samtale-tradisjoner kan man høre ekko av i kapslene V og VI.

De ulike kapslene kan også fungere som sonndring mellom ulike mottakergrupper. Ytringene i kapsel I er rettet til kongen, mens de øvrige kapslene gir informasjon til andre grupper. De kan f.eks. ha som oppgave å styrke solidariteten mellom de norske bønder og soldater som kanskje leste skriftet, eller fikk det opplest for seg.

Den innerste kapselen dominerer med 76 % av ordene i teksten. Den ytterste, og for formålet den viktigste kapselen, dekker ikke mer av ca. 13 % av teksten. Kapslene V + VI dekker så pass mye (ca. 80 %) fordi de har tekstfunksjon som *begrunnelser* for den ytterste kapselen. De andre kapslene markerer først og fremst perspektiv. Interessant er det også å notere seg at tekstens ulike kapsler reduseres etterhvert som teksten nærmer seg slutten.

Til slutt er bare kapsel I og V tilbake, dvs. bøndernes perspektiv og kvalifiseringer av virkeligheten, og bøndernes direkte henvendelse til kongen.

I fig. 4 har vi spesifisert de ulike aktører, aktørrelasjoner, situasjoner og handlinger som konstituerer de ulike doméner eller kapsler.

Kapsel	Aktører	Aktørrelasjoner	Situasjon		Handling
			Sted	Tidspunkt	
I	Einar & Reiar	underordnet til overordnet	Kjøbenhavn	1771	oppfordring til Kongen i offentlighet (ideell leser)
II	Einar til Reiar (+ reell leser)	likeverdig	Opland i Aggerhuus Stift	etter sist søndag	samtale
III	Presten til Einar	overordnet til underordnet	prestegården	sist søndag	referat av samtale
IV	Presten om Tema	–	prestegården	før sist søndag	referat av brev-/avislesning
V	Einar & Reiar om Tema	underordnet om overordnede	Opland i Aggerhuus Stift	etter sist søndag	historier
VI	Bønder & embetsmenn	underordnet mot overordnet	stiftet	etter innføring av ekstraskatt 1762	bøndene i konflikt med embetsmennene

Fig. 4. Kapselstrukturen i "Samtalen", versjon II.

Å bruke kapselstrukturer er en sofistikert metode for å integrere ulike tekster i én tekst, og det ikke tilfeldig at teknikken er kultivert i tekster ytret innenfor det litterære feltet. At denne estetiske egenskap ikke er spesifikk for såkalte "litterære" tekster, gir "Samtalen" et godt eksempel på. Imidlertid er den sannsynlige årsaken til valget av strukturering det kompromiss som forfatteren fant nødvendig, siden han ikke hadde internalisert normer som forelå for ham i det øyeblikk han skulle ytre sin mening i den politiske offentlighet. "Samtalens" struktur er derfor konsekvensen av en produktiv frustrasjon.

Sammenholder vi fig. 3 og 4, ser vi at det er Reiar som er den domineren-

de aktør i teksten. Først presenterer Einar for Reiar T (i kapsel II) via en embetsmanns perspektiv (kapslene III og IV). Etter det argument som utføres i sekvensen R18–29, presenterer Reiar et nytt – og mer korrekt, vil vi tro – perspektiv. Dermed forsvinner kapslene III og IV. Nå er det bare kapslene II (samtalet), V, VI (beskrivelser av embetsmanns framferd) og I (henvendelsen til kongen) igjen. Dette styrker igjen vår antakelse om en slags frustrasjon hos forfatteren. Som nevnt kan kapsel VI oppfattes som begrunnelser for henvendelsen til kongen. I kapsel II er samtalevekslingen mellom Reiar og Einar de tekstfunksjoner som gjør at T–R prosessen blir eksplisert og holdt ved like.

Men siden den fremste hensikten med skriftet er å påvirke kongen, skal det neppe mye fantasi til for å tenke seg at de lange og utførlige beskrivelser i kapsel VI, og den fiktive samtale mellom Einar og Reiar i kapsel II, neppe har kunnet fungere etter hensikten. Disse omstendelige utgreiingene kan bare forklares med at teksten også var tenkt å leses av andre enn kongen, dvs. at teksten skulle fungere som iscenesetter av norske bønders opprørthet og styrke samholdet dem i mellom. Denne doble mottakeren har vi markert ved å kalle Kongen “den ideelle leser” og norske bønder o.l. “den reelle leser” (der Einar og Reiar kroppsliggjør denne mottakergruppen).

De ulike kapslene er altså ulike tekster som kommuniserer på forskjellige nivåer. I fig. 5 har vi illustrert hvordan de ulike kapslene er systematisk bygd opp som egne tekster. De har (jfr Berge: 87 ff.) egne makrotekstfunksjoner, makroillokutiver og makroproposisjoner (for proposisjonene er det kun gjengitt en slags oppsummering av det viktigste i dem). Hver av kapslene gir dessuten ulike semantiske perspektiver (Graumann) som skal styre mottakerens interpretasjon og gjøre ham vennligsinnet mot tekstens budskap. Dermed kan senderens perspektiv sammenfalle med mottakerens.

Kapsel	Makrofunksjon	Makroillokutiv	Makroproposisjon	Perspektiv
I	“direkte oppfordring” til ideell leser	APPELLERENDE DIREKTIV	T'1, T'2, T'3	situasjon 1, ekspressivitet
II	“spørsmål-svar”	DIREKTIV – KONSTATIV	<i>aktørene A & B</i>	situasjon 2, A&B's aspekt på T/ T', T' sin modalitet
III	“innleder” referat av Tema (T)	KONSTATIVER	<i>aktør C</i>	situasjon 3. C's aspekt på T/ T sin modalitet
IV	“spesifiserer”	KONSTATIVER	T1, T2, T3	situasjon 3

Kapsel	Makrofunksjon	Makroillokutiv	Makroproposisjon	Perspektiv
V	“konklusjoner” av deskriptiver i VI, makronivå for reell leser	KVALIFISERINGER	<i>embetsmennene er korrupte</i>	situasjon 2, A&B's aspekt/ T,T' sin modalitet
VI	“begrunnelser” for “oppfordringer” i I, “konklusjoner” i kapsel V	KONSTATIVER	<i>eksempler på embetsmenns korrupsjon</i>	situasjon 4, narrative roller

Fig. 5. Kapselstrukturen i “Samtalen”, versjon III.

5.2.2. Relasjoner mellom tekststruktur og leksiko-grammatisk struktur

I denne sammenhengen er det ikke hensiktsmessig å gjennomføre en omfattende analyse av den grammatiske strukturen i et kontekstuellt perspektiv. Men noen eksempler på relasjonene mellom tekststruktur og leksiko-grammatisk struktur vil vi nå likevel gi.

Perspektiv og perspektivendring er en form for kontekstualisering som kan markeres med ulike leksiko-grammatiske varieteter. I et lengre diakront perspektiv *kan* en tenke seg perspektivering som et steg i grammatikaliseringen, dvs. som en slags dekontekstualisering. Et liknende synspunkt er nylig anført av Gertrud Pettersson når hun skal forklare utviklingen og kodifiseringen av BIFF-regelen i de sentral-nordiske språk. Hun forklarer kodifiseringen av den nye leddstillingsfølge med bruken av skrift og den etter hvert strenge norm som brukerne av skrift preskriberer (op.cit. 176). I et slikt perspektiv er forekomster i “Samtalen” som den *inverterte leddstilling* i R105/106, /at om Kongin sa dei sku enten sælja Gosse eller mista Bestillinga/, og den *narrative inversjonen* /aa var dæ myky bære/ i R23, forklarlige.

Men som nødvendige tilleggsforklaringer må for det første tilfellet hevdes forekomstens funksjon som gjengivelse av direkte tale. For den andre inversjonen er en mulig forklaring forekomstens implementering i en sekvens med (dominant) temporal tekstbinding.

At teksten er skrevet på dialekt, fører selvsagt med seg at den preskriptive kraft svekkes, og at det åpnes for talespråkskonvensjonaliserte former. Det er ingen tilfeldighet at disse formene dukker opp i kapsel VI, som er den kapsel der teksten er mest preget av muntlig samtalestil uten klare forbilder i skriftspråklige genrer.

Varietetene utgjør således et inventar av muligheter for påvirkning og variasjon alt etter hvilken kapsel man befinner seg i. Dette inventaret utgjør en viktig del av en aktørs eller aktørgruppes identitet og kommunikative kompetanse, dvs. aktørens eller aktørgruppas kulturelle kapital. I stedet for å

oppfatte språkformen som urein og inautentisk, vil den kapselstrukturen vi har blottlagt, vise at valget av former er rasjonelle tekststrategiske valg som skal framheve visse semantiske eller pragmatiske aspekter. Selvsagt vil det meste av den grammatiske strukturen være umarkert – om en nå ser bort fra at teksten er skrevet på Romeriksdialekt, hvilket i høyeste grad var originalt – men den språklige interferensen er forklarlig sett i forhold til kapselstrukturens egenskaper. Av andre forekomster enn dem som allerede er nevnt, skal vi trekke fram *historisk presens* og *utrop* som markerte og typiske for kapsel VI, f.eks. E147, E150–153, E175, E200, E212 og *språkveksling* (fra romeriksdialekt til dansk) i tillegg til (skjulte) *siteringer* som typiske for kapsel I, f.eks. E252–256, E257.

At aktørene søker å styrke intensiteten i sine appeller til den (ideelle) mottaker kongen, med ekspressiver i form av såpass folkelige faste uttrykk som /da GUd gie/ (R96, mikrofunksjon til T'2 i R97), og /altir var de/ (E248, mikrofunksjon til T'3 i E249), er forøvrig sjarmerende eksempler på norske bønders veldokumenterte tiltro til “han Far skiøl i Kiøpenham”!

5.2.3. Oppsummering av analysen: tekstens koherens

Vi skal nå ved hjelp av fig. 6 kort oppsummere analysen. En undersøkelse av hele funksjonsstrukturen viser at makronivåene i de ulike kapslene (markert med helsvarte ruter i fig. 6) er forbundet med hverandre. I kapsel IV innføres emnet (T1, T2, T3). I kapsel V innføres et nytt perspektiv (perspektivskiftet er markert med en pil rettet oppover), og i kapsel I markeres henvendelsen til den ideelle leser, kongen. Disse henvendelsene er da svar på T1, T2 og T3 som ble introdusert i Einars første del, og er derfor markert som T'1, T'2 og T'3.

En mer utførlig undersøkelse av hele teksten viser at beskrivelsene i kapslene V og VI fungerer som begrunnelser for konklusjonene og det nye perspektivet. Kapslene i VI fungerer i tillegg som illustrasjoner til påstandene i kapsel V (derfor markert med halvsvarte ruter). At beskrivelsene i kapsel VI utgjør ca. 76 % av ordene i teksten, forteller at “Samtalen” er fortung som mye utredende prosa og ikke baktung som moderne avisprosa. En slik tekst krever god tid når den skal leses, og den er mer tilpasset muntlige opplesningssituasjoner enn tilpasset stillelesningssituasjoner. Et improvisert forsøk der vi for et publikum leste teksten høyt, og deretter ba dem å lese teksten stille, bekreftet at teksten er betydelig lettere tilgjengelig om den tilegnes på den første måten.

Konkretiseringene i kapsel VI er derimot et trekk teksten har til felles med den moderne journalistprosaen. Fig. 6 ekpliserer nok en gang at Reiar er premissgiver. Einar gir kun flere eksempler som understøtter det overordnede synspunkt.

	Einar					Reier					↑	Einar										
	1	2	3	5	7	10	14	15	16	17	18/19	30	31	32	34/37	86/87	93	96/97	102/103	114	129	248/249
I															■		■			■		■
II	■								■			■		■			■					■
III		■					■															
IV				■		■		■														
V	■									■		■		■				■				
VI											▨					▨				▨	▨	
						T1	T2	T3								T'1	T'2					T'3

Fig. 6. Den tematiske strukturen relatert til kapselstrukturen.

Tekstens koherens kan nå oppsummeres. Funksjonelt fungerer kapsel I som eksotekstuell henvendelse og som tekstens makronivå. Tematisk er kapsel I rema for T1, T2 og T3 i kapsel IV. Kapsel II har oppgaven som tekstfunksjonene som driver tema-remaproessen framover. Einar spør om T, Reiar svarer med T' og spesifiserer i T'1, T'2. Einar fortsetter Reiar's versjon T' og spesifiserer med T'3. Kapsel III og IV fyller først og fremst den syntagmatiske posisjonsfunksjonen "innledning" for hele teksten.

Kapsel V og VI er et deskriptiv som funksjonelt er begrunnelser for og illustrasjoner til utenforliggende kapsler.

Den overordnede koherens i teksten blir da at T og T' står overfor hverandre som funktiver som utgjør *kontrastrelasjoner* (markert ved tegnet /÷/), fordelt i forhold til kapsler og posisjonsfunksjoner i forløpet som i fig. 7. Teksten må derfor klassifiseres som et implisitt *argumentativ*, formelt utført som en kapselstruktur og dialog, der det overordnede argumentativet er ledsaget av *deskriptiver* og *narrativer* i andre kapsler som dekker den største del av teksten. Denne dobbelthet er – som vi har anført flere ganger – resultatet av en usikkerhet i valget av tekststruktureringsprinsipp og uklarhet i hvem som er tekstens mottaker.

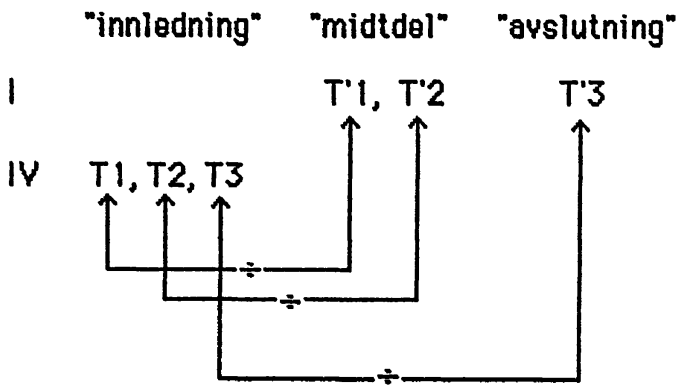

Fig. 7. "Samtalens" overordnede koherens.

6. Konklusjoner

Etter vår mening sannsynliggjør analysen at den nye samfunnsinstitusjonen "politisk offentlighet" der relasjonene mellom aktørene ble radikalt endret, og nye kommunikative funksjoner gjaldt, tvang aktørene til å skape nye strukturingsprinsipper for tekster. Et publikum skulle skapes, og det nye publikum skulle nås og tilfredsstilles. Språket hadde fått en ny oppgave. Å skape opinion for en sak ved hjelp av trykte tekster.

Men var denne teksten vellykket, oppnådde skribenten sitt formål? Som nevnt, tyder ingenting på det. Sannsynligvis fordi tekstens form var for radikal. Kompromisset mellom de ulike mottakerne var ikke heldig. "Samtalen" var også ineffektivt som skrift. I tale har slike fortellende deskriptiver som "Samtalen" har så mange av, større makt. Men først og fremst er "Samtalen" mislykket fordi denne offentligheten – selv om den er fri og uten sensur – kun er appellerende. Teksten har ikke i seg selv konstituerende makt. Teksten kan bare appellere til kongen om handling. Den er ikke handlingsstyrende. "Samtalen" konstituerer ikke virkelighet, men gir nye versjoner av den.

De tekstene som tar hensyn til dette forholdet lykkes bedre, slik som f.eks. P. F. Suhms berømte "Til Kongen". Her helles ny vin på gamle flasker. Tekststrukturen – i dette tilfellet i overensstemmelse med visse av de gammeltestamentlige genrer – har i "Til Kongen" en respektabilitet, et etos som gjør den lettere å akseptere. I den dansk-norske skrivefrihetsperioden var man altså ikke i samme situasjon som skaperne av den franske offentlighet under den franske revolusjon var i, og som Lynn Hunt beskriver slik: "French revolutionary rhetoric broke through the confines of past politics by positing the existence of a new community and by insisting that it could be realized through politics".

Teksten er heller ikke i harmoni med de nye tekstnormer som hadde vokst fram med Spectator- og Tatler-tradisjonen. I disse tekstene fantes kapsler kun som markeringer av et negativt perspektiv, der parodi, sarkasmer og ironi ble utviklet. I disse tekstene hørtes bare én dominerende stemme og ett stilleie; den kultiverte borgers dempede tale. Etterhvert som det borgerlige stilleie ble norm for prosaen, ble den oppfattet som dekontekstualisert norm. Å studere tekstene fra skrivefrihetstida blir derfor å studere en rekke slike mer eller mindre vellykkede eller mislykkede teksthandlinger.

Men i og med at skrivefriheten ble innført, startes en læreprosess som fører til helt nye normsystemer. Denne utvikling skyter fart først når tekstene også blir kvalifiseringer. Det innebærer at tekstene får konstituere ny virkelighet, slik som i møteprotokoller, parlamentariske debatter eller i massemøter. Dvs. som vilkår for prosedyrer for demokratisk handling.

Inntil videre er forfatterne henvist til det patetiske og appellerende. Derfor er profetiene til P.F. Suhm mer effektive enn Reiers og Einars redegjørelser for embetsmennes misbruk. Men bøndene har nå startet på en læreprosess som kommer til å påvirke norsk politikk etter 1814. Og det er ikke tilfeldig at dialog-genren dukker opp da.

Når denne læreprosessen er fullendt, forsvinner genren dialog, og den mer abstrakt resonnerende artikkel overtar. Det innebærer at et nytt sosialt felt er konstituert og at en ny ideologi har overtatt. Bøndene er da blitt integrert i det herskende og kulturelt dominerende sjiktet. De har lært seg det borgerlige samfunnets takt og tone også i skrift.

Tillegg

Samtale imellem Einar Jermonsøn og Reiar Randulvsøn paa Opland i Aggerhuus-Stift i Norge

Kiøbenhavn 1771

Brevet

Vii har hørt at Kongen har tillat at trøke Bøker, uten Bispen eller anden Øvrighed skriver paa, eller maae spørge, hvem har skrevet Bogen, vi senner Eder derfor denne Bog, som er saa sanfærdig som Gud skall hielpe os; men I maae ikke lade nogen vite, at vi har sent eder den, saa blir vi uløkkelig av vor Øvrighed; thi de vile intet høre Sandhed. Vi unde Eder Bogen og Fortienesten; men ville I ikke trøke den, saa levere den til Kongen, han faaer desverre naak høre det er sant. Forstaaer I den ikke, da faae norske gemeene Kriigsfolk, de forklarar den naak.

Opland den 15 April 1771

Einar Jermonsøn

Reiar Randulvsøn

(E1) Qua Meina Du Reiar Randulvsøn, om detta møke (E2) skrives fraa Kiøbenhavn, (E3) han Faer Præstgarn, fortælle mei møkæ derom, sist Syn-dag (E4) je var i Præstgarn. (E5) Han sa me: (E6) somme skriv (E7) at Præst-Gossi ska seljas, (E8) at Kongin deraa kune faae Penninger til Riker-nes Giels Betaling. (E9) Somme taler om, (E10) at Antmænder, Fouter aa Skriverer aa Offeserer, [(E11) som hadde Bonde-Gods aa Skog-Eiendomer, mere en den Garn [(E12) dei bur paa]], skulle fløttas tæ anre Jesrecter, (E13) haar dei inte hadde saadan Eiedom; (E14) han tala au om, (E15) at mange høg Øvrigheit i Kiøbenhavn var rudisert for Minesering tæ Kongins Casse.

(R16) Ja, min goaste Granne Einar Jermonsøn, (R17) dæ maa ful være møke paa fær me stor Pengtraang i Rickerne; (R18) men GUD geve (R19) det var den gamle Tia, (R20) da dæ inte var enken aa faa, men mange Bøen (R21) som hadde nogle Tusend Dalar staaende paa Kiste-Botne, i greie Kroner aa Speisier, (R22) de var ful inga Sak aa løysa Krona for Giella, (R23) aa var dæ myky bære (R24) at Kongin var skylug sit eie Folk, en desse utenlanske Fanta i Holland aa Hamborg. (R25) Je har hørt seia, (R26) at dei tar over tiuge ta Hundre, (R27) aa du veit skiøl, (R28) [(R29) da vi hadde Peng] laante vi, Bone imellem Bone, for Tre; (R30) men sae han Far Præstgarn dei inte (R31) haar de er vorti ta Kiste-Penge vore. (R32) Nej, det skal je seia dei: (R33) myky er vel gaat ut i Skatter paa noen Aar, (R34) men mer har Præsten, Fouten, Skrivern, Pruceratera aa Lensman etig op, (R35) ja naar je unatar Præsten, (R36) som just inte diker mere ein tæ Nøtørt, (R37) saa tør vel mange ta dei andre Kara, enda ha druki baade vor aa sei eia Velfert bort, (R38) ja meir, dei har narret os tæ aa bli Fyllehunner, (R39) at dei kunne bruke sit Væsen, (R40) naar Forstana vor var borte, (R41) for Du ska alti merke, (R42) at den gemeint Man er myky villiu tæ aa apa etter de Store, (R43) Offesera var au grome nok for Commederinga tæ Holsten; (R44) men han far skiøl i Kiøbenhavn, har mønstra dennom saa pass, (R45) at je trur (R46) dei [(R47) som er at] er bra Kæra, (R48) aa skulle der være noen igjen (R49) som har Lyst tæ aa drike, skava aa giøre Ont, (R50) saa trur je naak (R51) Øvrigheita doms Kustar bra etter, (R52) saa dei inte tør gaa aaver Pligta. (R53) Je vil unata Præsten (R54) han tær Kua for Lik-Preka, (R55) naar han kan faa a, (R56) han tar Kiøring aa Føring ta Landboen, sommetier beelig, aa sommeti ubeelig, (R57) han har Menighetas Godedighet, af Ferskmat, Slagt, Smør, Æg aa viere, (R58) han tær Tina i Naturn, Offer tæ Høgti aa Brøløper Fæstings-Daler eller toe, Arbesdag paa Præstgarn ta Husman, Inderster aa dere Kaanaar, aa mer smaat for Sogtnebo aa viere; (R59) men alt detta vil vi une hannom, (R60) naar han er en retskielug Man i Lærdom aa Levnet. (R61) Kongin ska derfor inte tapa, (R62) ti Præsten har nødi dæ (R63) han faar, (R64) han ar mange Bon, (R65) aa ingen kommer

Nora eller Sønna, Fout, Skriver, Prucerater eller Offeserer uten (R66) de ska in i Præstgarn, (R67) aa læ sei traktere sommertier to, tre Dage i Slag, (R68) aa skulle Manen vel tage Trakteringa ifraa, (R69) naar Menigheta inte bar tel en, (R70) aa haa Lyst skulle han saa ha, tæ aa forplante Guds Ora, crestelig Leven aa Lydagtighed imod Kongen, (R71) aller aa Kraft skulle han ha tel aa trøste den beengsta Samvettugheta, (R72) naar han skielv leve i komar aa angst for føa, aa klæa, (R73) det er inte forgieves (R74) som GUD skielv har sagt, (R75) at endog Ravner skulle brige dom Kiøt, (R76) dæ er heller inte reint bortkaste (R77) hvad vi gir Præsten, (R78) han hielper dog aafte den Fattige og andre Nødlidende med Koun aa Penge, (R79) naar han har dom; (R80) men nu trur je heller inte (R81) at Penga tryker Præsten, (R82) ti han gir stor Skat aa Contribus. (R83) Dæ eineste [(R84) som je synes om Præst-Gossi,] de var, (R85) at naar ein eller anen Hær blei byxel liu, (R86) kune nok han Far skiøl i Kiøpenham befale (R87) at Offesera vora skulle faa ein Byxel-Gar, for Byxel aa Land-Skyl etter Laaga, (R88) saa kune de fattige Offesera [(R89) som naa maa fara aa frakle fra ein tæl anen Bon-Gar os aa sei skielv tæ Byrde,] ha en vis Hemsta, (R90) aa de kune aa hielpe noko tæl den vesle Solla (R91) dei har, (R92) naar dei inte maa ta uvisse Aksiser. (R93) Det [(R94) som Du fortæller spaieres om Antman, Fouter, Skrivera aa Ofessera,] at dei ska fløttes i anre Jestrecter, (R95) naar dei har myky Jordgos, mange Garer aa Skoger, (R96) da GUD gie (R97) de var sant, (R98) saa fek vi inte saa myky daglig Paaheng aa Tyngsel, me Kiøring aa Føring, iæmt aa samt, (R99) saa kune Bon faa Ti tæ aa bruke Gara sine, (R100) aa mangein kune læva væl af det (R101) dei forpagter aa prangrer bort, for stor aa obelig Afgift, (R102) men kom væs om inte (R103) Øvrigheta giør Praceri. (R104) Du kan være vis paa (R105) at om Kongin sa (R106) dei sku enten sælja Gosse eller mista Bestillinga, (R107) saa beholt dei baade de aina og de andre; (R108) thi dei har fler Slaver aa Tilhengere (R109) en vi veit, (R110) der skulle inte felle dennom pro forma Kiøpere, (R111) for der er noen jæve Bøner aa Bonde-Lensmæn i haat Præstgiel, (R112) som holler sei inne me dom, (R113) for at rie paa de andre Bøne; (R114) men veken holler alle dessa Kæra i Ave, (R115) de henger i Hopes fra Antman tæl Under-Lensman, (R116) aa den eine Kraaka hakker inte Ouga ut paa den are. (R117) Antman ser vi aller tæ Ting eller Stevne, (R118) vore Murealer sener han te Fouten eller Skrивereren, (R119) aa vi faar saadan Reselusion (R120) som dei vil une os. (R121) GUD bære den (R122) som klage over døm; (R123) Præsten aa Offesera tør inte tala dom tel, (R124) men trakterer dom at paa, (R125) som Man der tilba Fanden, (R126) for han inte sku giøra hanom Ont. (R127) Har vi jemt Ferskmat aa Peng aa offre, (R128) saa er vi ou i Naaen.

(E129) Du har stor Ret deri Reiar Randulvsøn, (E130) haa meiner Du vel, (E131) Fouten profenterte paa Wings Skysa i Fior? (E132) noen vil seia

for vist, (E133) at han har snøti Fouterie for Tolv Hundre Rixdala, sea 1766. (E134) Dæ var artug her eit Aare, (E135) da den Paalegga kom om 20 Skilling ta Pune i Arbes-Peng tæ Fouten, (E136) da var je paa Tinge, (E137) aa hørte Folke toute (E138) for Skatten hade voxii saa myky. (E139) Je ville inte ha me detta aa bestelle, (E140) Du veit skiøl (E141) vi blei ulykkelig af Fouten, (E142) om vi oplyste dessa Bøen, (E143) som er enfol tug; (E144) got [(E145) at han inte sætter før myky paa os,] saa kan vi sagte tia; (E146) men je ba dom i Stilhet spørria Lensman, (E147) dæ gjøre dei, (E148) men Du maa tru (E149) han beit dom af: (E150) I klager (E151) I har betala for myky, (E152) men I har Qvittering for de (E153) I har betalt; (E154) men den Stygge gir je Fouten, (E155) han var saa polisch, (E156) at han kalte in Skatte-Bøken, paa den Maaten (E157) at han sku efterse Odels-Skatten, (E158) som Du veit, (E159) da var dæ gri Sak for hannom aa giøra de regtig igien. (E160) inte veit je, (E161) aa inte vil je veita, (E162) men Du kiener hannom – – – (E163) Han fortælte mei, (E164) da han betala Skatten paa Tingen (E165) tygten at ha betalt en Dala for myky; (E166) men da han fek Qvittering derfor (E167) kunne han inte seia om dæ, (E168) men [(E169) da Boke var hos Fouten] blei Dalan borte, (E170) je las (E171) som je inte forsto (E172) haa detta kune bæra af, (E173) men tengte paa Hæstoria om den nye Skrivar-Kærn (E174) Fouten sporte (E175) om han kan radera.

(E176) Kongens Tina, (E177) haa meiner du (E178) han snyter os for paa den, (E179) dæ ska heite (E180) at Kongen vil inte ha uten etter gamalt, (E181) men haarfor legges de paa den Parten likesaavel som Kiørke aa Præst-Parten, (E182) faaer Kongen dæ (E183) saa kan vi inte seia, (E184) men tar Fouten de, (E185) saa tapar jo baade vi aa Kongen; (E186) er detta inte Gusjamerlig, (E187) Kongen kan inte betale Giella sie, (E188) aa Fouten er vørti eiende mange Garer, myky Gos, bruk aa Peng, (E189) Boen maa pløy aa saa, kiøre Tømer aa andre matrialer, alt paa Foutens Comission, (E190) mei tykes paa dennav Visen, (E191) de var bære aa være Fout ein Konge. (E192) Jestusen pløjer han altid tæ si eia Førdel; (E193) mins du den gamle Landboen (E194) som fek Pryla aa sea Houg ta Kaara, (E195) han fæk de (E196) han hadde faat, (E197) men Fouten fæk, [(E198) sa dei,] ei par Tingdala (E199) saa falt Saka bort. (E200) O we! du ubarmhiertige Fout, (E201) du kunde do unt den gamle Krop lit af Fortienesta me dei, for at husvale sine slagne lemmer. (E202) Naa brenner haar Fant Brendevin, (E203) somme vil seia, (E204) at Fouten brenner med, (E205) haar for ska dæ være forbøi: (E206) For å berike Fouten aa Privelgere Fyllekipper i Bygda, (E207) da en Braman inte maa brenne tæ eia fornød aa skiuke Folk, (E208) vil du derimot ha ein Arrest (E209) faar du en uten Hanskreft aa Bevis, (E210) men slæper du me en 13 el 14 Rdlr. foruten Releseringa, (E211) saa staar du dei vel, (E212) jo du maa tru mei, (E213) dei gaar vit med Fortienesta, (E214) je har min store moro ta Skrivera, (E215) dei Kæra

har vøri vannt ta aa skava aaleine, (E216) men naa vil Fouta væra me (E217) dei steller op Saker aa forliker dom, (E218) alt paa fortienesta, (E218) før Skrivern veit ta de, (E219) men Skrivern veit ou aa ta de igjen paa andre Sæt, (E220) naa tærn like saa myky for Tinglæsninger (E221) som de Stemple-Papire kostor, (E222) aa Gud bære os for dessa dyre Skiftebreva, (E223) mange steller arver Skrivern mest, (E224) aa denna Skifte bekostning er saa underlig hoyrækne, (E225) at ingen forstaar de, (E226) ska vi ha noen Forretning (E227) maa vi betale vel aa tractere vel, baade Skriver, Lænsman aa Menner, (E228) begierer vi skryflig Regning aa Qvitering (E229) for de vi betaler, (E230) saa gir Fulmægta baade Regninga aa Qveteringa uner si Hand, (E231) er vi set tæ Formynere, (E232) maa vi gaa to tre Aar aa krævia Penga, (E233) skiønt de er greie Actions-Peng, (E234) aa Fulmægta holer Action, (E235) aafte viser dei os an, anna uvis Giel, (E236) som dei har ute staaende. (E237) Pruceratera vil je inte tala om, (E238) dei har ou sit Væsen, (E239) aa dei ta dom, som har sit Lævebrø uta Fouten aa Skrivern, (E240) aa er vorti Prucerater ve deres hielp aa forbøn hos Antman, (E241) dei borte væra no anna, aa inte Prucerater, (E242) dei duer inte, (E243) men vi nøyes vel tæ aa bruke dom, (E244) ti Fouten aa Skrivern har skiøl gjort dom, (E245) de sama er de med Lensman, (E246) men ligesom der i Norie vel finnes nogen faa redelige og retskielluge Fouter aa Skrivere, (E247) saa fins der au vel dygtuge men neppe redulige Pruceratere, (E248) altir var de (E249) om han Far skiøl i Kiøpenham ville examinere og mønstre dom (E250) som han [(E251) Gud være Lov,] har gjort med Offesera, (E252) han skulle vist finne (E253) at hans Skatkamer merkelig voxede, (E254) hans Unnersaattere vill ou forbære sei, i Velstan, Troskab og Mandoms Hierte, (E255) naar enhver uden frygt for Øvrigheten, aa dens samvittuglouse Tilhengere, kune leve i Roe enhver under sit Fiken-Træ, (E256) derimot borte aa kune Øvrigheta utrette store Ting tel sit aa Kongens aa Landes Beste ved gode Exempler i Levned og Lærdom til Flittughet, aa Sparsommelighet, (E257) da den største Rigdom, er Nøysomhed og Tarvelighet.

Litteraturliste

- Aristoteles (1983), *Retorik*. København.
 Bakhtin, M. (1986), *Speech Genres and Other Essays*. Austin.
 Ben-Zorat, Z. (1979), "Method in Madness". I: *Poetics Today*, vol. 1, nr. 1-2.
 Berge, K. L. (1990), *Tekstnormers diakroni*. Stockholm.
 Bourdieu, P. (1977), *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge.
 Brinker, K. (1985), *Linguistische Textanalyse*. Berlin.
 Broady, D. (1989), *Kapital, habitus, fält*. Stockholm.
 Eco, U. (1979), *A Theory of Semiotics*. Bloomington.

- Fjord Jensen, J. m.fl. (red.) (1983), *Dansk litteraturhistorie 4*. København.
- Graumann, C. F. (1989), "Perspective Setting and Taking in Verbal Interaction": R. Dietrich and C. F. Graumann (ed.), *Language Processing in Social Context*. North-Holland.
- Greimas, A. J. (1974), *Strukturel semantik*. Odense.
- Habermas, J. (1971), *Borgerlig offentlighet*. Oslo.
- Hirzel, R. (1895), *Der Dialog*. Leipzig.
- Hjelmslev, L. (1976), *Omkring sprogteoriens grundlæggelse*. København.
- Hunt, L. (1983), "The Rhetoric of Revolution in France": *History Workshop Journal*.
- Jakobson, R. (1957), "Shifters, Verbal Categories, and the Russian Verb": *Selected Writings*, 2. Haag.
- Jørgensen, H. (1970), *Da censuren blev opgivet*. København.
- Munthe, G. (1946), *Norge og nordmenn i trykkefrihetens politiske litteratur 1770–1773*. Hovedoppgave, Universitetet i Oslo.
- Pettersson, G. (1988), "Bisatsledfølgen i svenskan eller Varifrån kommer BIFF-regeln?": *Arkiv för nordisk filologi*. Lund.
- Petöfi, J. (1986), "Report: European Research in Semiotic Textology": *Folia Linguistica*. Haag.
- Rosted, J. (1810), *Forsøg til en Rhetorik*. Christiania.
- Rudolph, E. (1988), "Connective Relations – Connective Expressions – Connective Structures": J. Petöfi, (ed.), *Text and Discourse Constitution*. Berlin.
- Seip, D. A. (1916), "Et norsk stridsskrift mot embedsmagten fra trykkefrihetstiden": *Historisk Tidsskrift*. Kristiania.
- Supphellen, S. (1978), "Supplikken som institusjon i norsk historie": *Historisk Tidsskrift*. Oslo.
- Todorov, T. (1984), *Mikhail Bakhtin, The Dialogical Principle*. Minneapolis.
- Van Dijk, T. (1980), *Macrostructures*. Hillsdale, N. J.
- Venås, K. (1990), *Den fyrste morgonblånen*. Oslo.
- Vološinov, V. N. (1986), *Marxism and the Philosophy of Language*. Cambridge, Mass.